

Motion till riksdagen

1986/87:So223

Margareta Persson och Sven-Gösta Signell (s)

Kulturinsatser för utvecklingsstörda

Genom den från mitten av 1970-talet uppdragna kulturpolitiken för handikappade har utan tvivel betydelsefulla insatser kommit till stånd. Insatserna har emellertid sina uppenbara begränsningar.

En allvarlig begränsning vi vill peka på är att insatserna endast ytterst marginellt kommit landets utvecklingsstörda till godo.

Riksdagen har nyligen fattat beslut om ny omsorgslag. Grundläggande utgångspunkter i lagen är att utvecklingsstörda skall ges möjlighet att leva som andra och – i gemenskap med andra. Samhällsinsatserna skall grundas på respekt för enskildas självbestämmanderätt och integritet.

I anslutning härtill finns det mycket starka skäl att granska utvecklingsstördas kulturmiljö. Den granskningen måste utgå från utvecklingsstördas möjligheter att aktivt ta del av kulturverksamhet liksom hur utvecklingsstördas situation är i kulturutbudet som kulturkonsumenter.

Landets utvecklingsstörda är en stor handikappgrupp. Tillsammans med föräldrar och/eller sammanboende nära anhöriga – vilka alla berörs av utvecklingsstörningen – handlar det om hundratusentals personer. Det gör det särskilt angeläget att pröva och se över kulturinsatserna för utvecklingsstörda.

Under Internationella Handikappåret 1981 publicerade statistiska centralbyrån (SCB) en undersökning om handikappades levnadsförhållanden. Rapporten visar att handikappade i allmänhet lever starkt isolerade och i ensamhet. Fritids- och kulturkonsumtionen var avsevärt lägre än för befolkningen i övrigt.

Undersökningen berörde inte de utvecklingsstörda. Erfarenheter och kända fakta leder ändå till slutsatsen att situationen i vart fall inte är bättre för utvecklingsstörda. Förmodligen är förhållandena bland utvecklingsstörda ännu sämre.

Det är synnerligen allvarligt med tanke på utvecklingsstördas behov av stimulans för sin utveckling.

Utvecklingsstördas kultursituation berör dem både som enskilda individer och som personer i grupp, t. ex. boende på institution som inskrivna i förskolor, skolväsendet och dagcentraler.

Kulturmiljön på institutionerna är ofta undermålig. En viktig jämlikhetsfråga är därför att se över hur utvecklingsstördas kulturmiljö på institution kan utvecklas.

Mer än hälften av utvecklingsstörda har utöver sitt begåvningshandikapp minst ett tilläggshandikapp. De vanligaste tilläggshandikappen är syn-, hör-

sel- och rörelsehandikapp.

Försöken att via rätt utformning av insatserna nå personer med flera funktionsnedsättningar är alldeles otillräckliga.

Utvecklingsstörda har en stark skaparglädje. Det har kommit till uttryck inte minst i de musikgrupper som vuxit upp på senare år. Skall amatörgruppsverksamheten utvecklas behövs det draghjälp och stimulans av duktiga grupper som kan ägna hela sin tid åt kulturarbetet.

Det borde därför prövas att få till stånd en fast teaterensemble och fasta musikgrupper knutna till Riksteatern och Rikskonserter.

Erfarenheten har visat att många utvecklingsstörda har intresse för måleri och skulptur. Men stödåtgärder saknas nästan helt i den statliga kulturpolitiken.

Förmodligen är utvecklingsstörda mycket stora konsumenter av våra etermedia. Det beror på att de mer än andra har "fritid", de är inte med i någon aktivt engagerande gemenskap. Etermedia borde satsa mer på utvecklingsstördas behov.

Det behövs t. ex. anpassade TV-program i både riks- och regional-TV för att TV-utbudet bättre skall nå utvecklingsstörda. Vidare bör Utbildningsradion utarbeta anpassade videoprogram. Vissa ansatser i den riktningen har gjorts – finansierade av arvsfondsmedel, men alldeles otillräckliga. Utbildningsradions videoprogram har utvärderats av taltidningskommittén. Erfarenheterna är naturligtvis värdefulla och måste ligga till grund för en ordentlig satsning på bred grund och i reguljära former.

Kulturinstitutionernas uppsökande verksamhet har nästan inte alls berört utvecklingsstörda. Det handlar om utformningen av informationen om det som pågår, men också om en anpassning av själva utbudet.

Folkbildningsverksamheten har varit framgångsrik bland utvecklingsstörda. Det som nu borde granskas är hur man skall gå vidare för att uppnå maximal stimulans i den enskildes personlighetsutveckling.

Hur dessa behov skall kunna tillgodoses finns det numera både allmänna erfarenheter och praktiska kunskaper om. En hel del viktiga kunskaper har vunnits under de senaste årens insatser för andra handikappgrupper.

Andra erfarenheter finns bland insatser bland utvecklingsstörda. Den numera obestridliga sanningen är att utvecklingsstörda – liksom andra människor – utan stimulans förkvävs och hindras i sin utveckling. Å andra sidan kan oanade resultat i personlighetsutveckling och självständighet uppnås om personen ges maximal stimulans. För utvecklingsstörda blir därför stimulans extra betydelsefull.

Det är därför brådskande med mer systematiska insatser för att förbättra utvecklingsstördas kulturmiljö.

Det som behöver göras finns redan, som framhållits, i allmänna kunskaper. Därför krävs det nu inga stora utredningar i ämnet.

I den nya omsorgslagen har ansvaret för en meningsfull fritid lagts på landstingskommunerna. Man kan då hävda att därmed kommer de utvecklingsstördas behov av en rik fritid och tillgång till kulturutbud att fungera. Av erfarenhet vet vi att när det gäller den här typen av åtgärder krävs också samlade översyner och utvecklingsinsatser. Därför skulle t. ex. statens handi-

kappråd kunna ges uppdraget att via en översyn föreslå konkreta insatser för att utveckla kulturinsatserna för utvecklingsstörda på den grundval som angetts i motionen.

Mot. 1986/87
So223

Under pågående utredningsarbete kan försöksverksamhet på olika områden inledas. För att finansiera denna översyn och eventuell försöksverksamhet kan allmänna arvsfonden bevilja medel.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att en översyn av utvecklingsstördas kultursituation snarast bör genomföras och läggas till grund för förslag till åtgärder.

Stockholm den 22 januari 1987

Margareta Persson (s)

Sven-Gösta Signell (s)